

LISA

KINNITATUD

SA Eesti Teadusagentuur juhatus 24.05.2023
käskkirjaga nr 1.1-4/23/88

Teaduse tippkeskuste toetuse taotluste hindamisjuhend

1. Reguleerimisala

- 1.1. Käesoleva hindamisjuhendiga kehtestatakse haridus- ja teadusministri 11.05.2023 määruse nr 13 „Teaduse tippkeskuste nimetamise ja finantseerimise tingimused ja kord“ alusel esitatavate taotluste hindamise kriteeriumid ning hindamise ja paremusjärjestuse moodustamise põhimõtted.
- 1.2. Käesolevas juhendis reguleerimata küsimustes on Sihtasutusel Eesti Teadusagentuur (edaspidi *teadusagentuur*) õigus langetada kaalutletud otsuseid, kaasates vajadusel eksperte.

2. Taotluse tehniline kontroll

- 2.1. Taotluse tehnilise kontrolli viib läbi teadusagentuur.
- 2.2. Tehnilise kontrolli käigus hinnatakse taotluse, taotleja, partnerite ja uurimisrühmade vastavust nõuetele.
- 2.3. Tehnilise kontrolli käigus ei hinnata taotlust sisuliselt.
- 2.4. Kui taotluses esinevad vormilised ebatäpsused, mida on võimalik ilma taotlust sisuliselt muutmata kõrvaldada, määrab teadusagentuur taotlejale selleks kuni viie tööpäeva pikkuse tähtaja.
- 2.5. Teadusagentuur lükkab taotluse seda läbi vaatamata tagasi, kui:
 - 2.5.1.taotlus, taotleja, partnerid või uurimisrühm(ad) ei vasta nõuetele ja mittevastavust ei ole võimalik punktis 2.4 nimetatud korras kõrvaldada;
 - 2.5.2.taotleja ei kõrvaldanud mittevastavust teadusagentuuri määratud tähtjaks või
 - 2.5.3.taotleja tegi taotluses muudatusi, mis ei olnud suunatud teadusagentuuri nimetatud vormilise ebatäpsuse kõrvaldamisele.

3. Taotluste hindamine

- 3.1. Tippkeskuste taotluste hindamine toimub Eesti Teadusinfosüsteemis (edaspidi ETIS).
- 3.2. Kõiki taotlusi hinnatakse samade valikukriteeriumide alusel ning tuginedes samadele menetlusreeglitele, tagades kõikide taotluste võrdse kohtlemise.
- 3.3. Taotluste hinnangute koostamisel ja lõpliku paremusjärjestuse moodustamisel arvestatakse kogu asjakohast teavet ja võrreldakse taotlusi pingerea kontekstis.
- 3.4. Taotluste hindamise protseduur on järgmine:
 - 3.4.1.Menetlus välisekspertidest koosnevas eksperdikomisjonis
 - 3.4.1.1. Eksperdikomisjon hindab valikukriteeriume 1 „Teaduslik uuenduslikkus, ambitsioon ja lisandväärtus“ ja 2 „Teostatavus ja koostöö“.
 - 3.4.1.2. Iga taotlust hindab vähemalt kolm sõltumatut eksperti, kellest üks on vastutav ekspert. Vähemalt kaks eksperti, sh vastutav ekspert on eksperdikomisjoni liikmed. Vastutav

- ekspert koostab koostöös ekspertidega ja nende hinnangutele tuginedes igale taotlusele esialgse 1. ja 2. valikukriteeriumi hinnangu.
- 3.4.1.3. Ekspertikomisjon kinnitab ekspertikomisjoni koosolekul igale taotlusele 1. ja 2. valikukriteeriumi hinnangu.
- 3.4.1.4. Ekspertikomisjon võib oma hinnangus teha valikukomisjonile ettepaneku seada tingimused, mida toetuse saaja on kohustatud toetuse saamisel täitma.
- 3.4.2. Menetlus siseriiklikest ekspertidest koosnevas ekspertikomisjonis
- 3.4.2.1. Ekspertikomisjon hindab valikukriteeriumi 3 „Panus Eesti teadussüsteemi, ühiskonna ja majanduse arengusse“.
- 3.4.2.2. Iga taotlust hindab vähemalt kolm sõltumatut eksperti, kellest üks on vastutav ekspert. Vähemalt kaks eksperti, sh vastutav ekspert on ekspertikomisjoni liikmed. Vastutav ekspert koostab koostöös ekspertidega ja nende hinnangutele tuginedes igale taotlusele esialgse 3. valikukriteeriumi hinnangu.
- 3.4.2.3. Ekspertikomisjon kinnitab ekspertikomisjoni koosolekul igale taotlusele 3. valikukriteeriumi hinnangu.
- 3.4.2.4. Ekspertikomisjon võib oma hinnangus teha valikukomisjonile ettepaneku seada tingimused, mida toetuse saaja on kohustatud toetuse saamisel täitma.
- 3.4.3. Taotlejal ja asutusel on õigus esitada kirjalikult ühisarvamus ja vastuväited välisekspertidest ja siseriiklikest ekspertidest koosnevate ekspertikomisjonide hinnangute kohta teadusagentuuri määratud tähtajaks (ärakuulamine).
- 3.4.4. Ära kuulamise käigus ei hinnata üle ekspertide hinnangut. Kui ärakuulamisel tuvastatakse menetlusreeglite rikkumine või faktiviga, mis mõjutab taotluse võimalust rahuldatus saada, siis suunatakse taotlus vajadusel uuesti hindamiseks vastavatele ekspertidele.

4. Lõpliku paremusjärjestuse moodustamise alused

- 4.1. Teadusagentuur arvutab ekspertikomisjonide kinnitatud hinnangute põhjal iga taotluse punktide kogusumma. Punktide kogusumma saamiseks summeeritakse valikukriteeriumi osakaaluga korrutatud valikukriteeriumide hinnangute punktid. 1. ja 2. valikukriteeriumi punktid korrutatakse koefitsiendiga 0,35 ning 3. valikukriteeriumi punktid koefitsiendiga 0,3. Punktide kogusumma võib olla kuni 5 punkti, punktid ümardatakse ühe komakohani.
- 4.2. Teadusagentuur koostab taotluste punktide kogusumma alusel taotluste paremusjärjestuse.
- 4.3. Paremusjärjestusse seatakse taotlused, mille 1., 2. ja 3. valikukriteeriumi hinnangute punktid on enne koefitsiendiga korrutamist vähemalt 4,0. Ülejäänud taotlused jäetakse rahuldamata.
- 4.4. Võrdse punktide kogusummaga taotlused seatakse lõplikku paremusjärjestusse, kasutades järgmisi kriteeriume:
- 4.4.1. taotlused seatakse paremusjärjestusse, eelistades taotlusi, mille valdkonnaga seotud taotlusi on paremusjärjestuses eespool olevate taotluste hulgas vähem;
- 4.4.2. taotlused, mis jäävad võrdsele positsioonile pärast punktis 4.4.1. kirjeldatud tegevust, seatakse paremusjärjestusse vastavalt hindamiskriteeriumide lõpphinnangutele, lähtudes järgmisest valikukriteeriumide järjekorrast: 1, 2, 3;
- 4.4.3. taotlused, mis jäävad võrdsele positsioonile pärast punktis 4.4.2 kirjeldatud tegevust, seatakse paremusjärjestusse, eelistades taotlusi, milles taotluses nimetatud tippkeskuse juht on paremusjärjestuses eespool olevate taotluste tippkeskuse juhtide seas vähem esindatud soo esindaja;
- 4.4.4. kui taotlused jäävad võrdsele positsioonile pärast punktis 4.4.3. kirjeldatud tegevust,

seatakse need paremusjärjestusse loosimise teel teadusagentuuri kehtestatud korras.

5. Menetlus teaduseetika ja andmehalduse eksperdikomisjonis

- 5.1. Lõpliku paremusjärjestuse alusel suunatakse teaduseetika ja andmehalduse eksperdikomisjoni kuni taotlusvooru kahekordses mahus (98 miljonit) taotlusi. Teaduseetika ja andmehalduse eksperdikomisjoni mitte suunatud taotlused jäetakse rahuldamata.
- 5.2. Teaduseetika ja andmehalduse komisjon annab hinnangu taotluses kajastatud teaduseetika aspektidele, sh tippkeskuse tegevuste elluviimisega kaasnevatele võimalikele eetilistele riskidele ning teadusandmete haldamisele.
- 5.3. Komisjon võib oma hinnangus anda soovitusi või teha ettepanekuid teaduseetika ja/või andmete haldamisega seotud tegevuste paremaks korraldamiseks (hinne „sobiv“) või teha valikukomisjonile ettepaneku seada tingimused, mida tippkeskus on kohustatud toetuse saamisel täitma (hinne „sobiv tingimustega“).

6. Menetlus valikukomisjonis ja toetuse määramine

- 6.1. Valikukomisjoni suunatakse kõik teaduseetika ja andmehalduse eksperdikomisjonis hinnatud taotlused.
- 6.2. Valikukomisjoni suunatud taotlustes määratud tippkeskuse juhid tutvustavad planeeritud tegevusi valikukomisjoni koosolekul.
- 6.3. Valikukomisjon tugineb valiku tegemisel taotluste lõpphinnangutele ja tippkeskuse juhi tehtud tutvustusele. Valikukomisjon arvestab valiku tegemisel, et toetust saavad teaduse tippkeskused kataksid võimalikult laialdaselt Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ arenguvajadusi, sealhulgas TAIE arengukava fookusvaldkondi. Taotluste lõplik paremusjärjestus ei ole valikukomisjonile siduv.
- 6.4. Valikukomisjon võtab otsused vastu konsensuslikult. Kui konsensust ei saavutata, võetakse otsus vastu hääletamisel osalenute lihthälteenamusega. Valikukomisjoni koosolekul vastu võetud otsused protokollitakse.
- 6.5. Valikukomisjon teeb haridus- ja teadusministrile põhjendatud ettepaneku:
 - 6.5.1.rahuldada taotlus;
 - 6.5.2.rahuldada taotlus taotletud mahus täiendavate tingimuste täitmisel;
 - 6.5.3.rahuldada taotlus vähendatud mahus täiendavate tingimuste täitmisel;
 - 6.5.4.taotlus mitte rahuldada.

7. Valikukriteeriumid ja hindamiskaala

7.1. Valikukriteeriumid

Taotluste hindamisel tuleb lähtuda järgmistest valikukriteeriumidest ning hindeid tuleb põhjendada. Põhjenduses tuleb juhinduda alakriteeriumidest. Igas valikukriteeriumis antud hinnangus võib ära märkida ka teised tähelepanekud.

Valikukriteerium	Alakriteeriumid	Hindeskaala
1. Teaduslik uuenduslikkus, ambitsioon ja lisandväärtus (35%).	Kriteeriumis hinnatakse plaanitud tippkeskuse teaduslikku põhjendatust, idee uuenduslikkust ja olulisust, eesmärkide selgust ning tulemuste teaduslikku mõju, juhindudes järgmistest küsimustest:	1 kuni 5

<p><i>Seda kriteeriumi hindab välisekspertide eksperdikomisjon</i></p>	<p>1.1 Mil määral on plaanitud tippkeskuse eesmärgid ja käsitletavat uurimisküsimused ambitsioonikad, uuenduslikud ja interdistsiplinaarsed (nt koostöö arendamine ja uuenduslikud lähenemised nii valdkonna sees kui ka valdkondade üleselt)?</p> <p>1.2 Mil määral on plaanitud teaduse tippkeskuse teadus- ja arendustegevus suure läbimurdepotentsiaaliga, st kõrge riski ja suure kasupotentsiaaliga?</p> <p>1.3 Mil määral loob plaanitud tippkeskus sellist lisandväärtust, mida uurimisrühmad üksinda ei ole võimelised looma?</p> <p>1.4 Kui konkreetselt ja asjakohaselt on taotluses kirjeldatud projekti teaduslikku olulisust ja potentsiaalset mõju teaduse arengule, arvestades uurimissuuna ja -teema spetsiifikat?</p> <p>1.5 Millised on teaduse tippkeskuse eeldatavad tulemused (sh eelretsenseeritud publikatsioonide arv, ühispublikatsioonide arv, kaitstud intellektuaalomand, rahvusvahelistel konverentsidel peaesinejana esinemised, doktorikraadi kaitsmiste arv, lisarahastuse kaasamise maht)?</p>	
<p>2. Teostatavus ja koostöö (35%) <i>Seda kriteeriumi hindab välisekspertidest koosnev eksperdikomisjon.</i></p>	<p>Kriteeriumis hinnatakse plaanitud tippkeskuse teostatavust, seal hulgas selle juhi ja koosseisu ekspertiisi ja selle sobivust, tippkeskuse tegevuskava ja eelarvet, riskianalüüsi ja riskide maandamise meetmeid ning kasutatavaid meetodeid ja ressursse, juhindudes järgmistest küsimustest:</p> <p>2.1. Kui originaalsed, sobivad ja asjakohased on kavandatud uurimismeetodid?</p> <p>2.2. Kui konkreetselt ja asjakohaselt on selgitatud tegevuste teostatavust ning põhjendatud vajaminevaid ressursse, sh vajaliku teadustaristu kaasamist?</p> <p>2.3. Kui läbimõeldud ja eesmärgipärane on plaanitud tippkeskuse tegevuskava ja eelarve?</p> <p>2.4. Kui hästi on teadvustatud võimalikke teaduslikke või metodoloogilisi probleeme ning kirjeldatud riskide maandamise meetmeid ja varuplaani?</p> <p>2.5. Kui sobiv on plaanitud tippkeskuse juhi teaduslik pädevus ja senine kogemus, sh teaduslike konsortsiumide ja uurimisrühmade juhtimise ning riiklikes ja/või rahvusvahelistes uurimisprojektides osalemise kogemus?</p> <p>2.6. Kui hästi on põhjendatud plaanitud tippkeskuse koosseis ja ülesannete jaotus, et tagada tippkeskuse eesmärkide saavutamine (uurimisrühmade ja nende liikmete pädevuste vastavus ülesannetele ja tippkeskuse eesmärkidele)?</p>	<p>1 kuni 5</p>

	2.7. Kui hästi on läbi mõeldud ja korraldatud uurimigrühmade koostöö toetuse perioodi jooksul?	
3. Panus Eesti teadussüsteemi, ühiskonna ja majanduse arengusse (30%) <i>Seda kriteeriumi hindab siseriiklikest ekspertidest koosnev eksperdikomisjon.</i>	<p>Kriteeriumis hinnatakse plaanitud tippkeskuse eeldatavat teaduslikku ja teadusvälist olulisust Eestis, potentsiaalset mõju Eesti teadus- ja arendustegevuse rahvusvahelisele konkurentsivõimele ning tippkeskuse tegevuse koosõla Eesti ühiskonna väljakutsetega.</p> <p>3.1 Mil määral on teaduse tippkeskuse tegevussuund seotud taotleja ja partnerite tegevusvaldkondade ja strateegiliste eesmärkidega?</p> <p>3.2 Kui hästi on selgitatud tippkeskuse potentsiaalne teadusväline olulisus Eestis ning mõju Eesti teadus- ja arendustegevuse rahvusvahelisele konkurentsivõimele?</p> <p>3.3 Mil määral panustavad teaduse tippkeskuse teadussuund ja kavandatavad tegevused Eesti riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ arenguvajaduste lahendamisse ja kui asjakohane, TAIE arengukava fookusvaldkondade arendamisse?</p> <p>3.4 Mil määral panustab tippkeskus teadus- ja arendustegevuse järelkasvu tagamisse ning teaduspõhisesse kõrgharidusse?</p> <p>3.5 Kui hästi on läbi mõeldud tippkeskuse teadus- ja arendustegevuse tulemuste siseriiklik ja rahvusvaheline tutvustamine ja levitamine?</p> <p>3.6 Mil määral on tippkeskusesse kaasatud Eestis olemasolev asjakohane teaduskompetents?</p>	1 kuni 5

7.2. Hindamisskaalad ja hinnangute punktisumma kujunemine

7.2.1. Üheksaastmelist eristavat hindamisskaalat kasutatakse 1., 2., ja 3. valikukriteeriumi hindamisel:

- Suurepärase (5);
- Väga hea-suurepärase (4,5);
- Väga hea (4);
- Hea-väga hea (3,5);
- Hea (3);
- Rahuldav-hea (2,5);
- Rahuldav (2);
- Mitterahuldav-rahuldav (1,5);
- Mitterahuldav (1).

7.3. Hinnete tõlgendus 1., 2. ja 3. valikukriteeriumis:

- Mitterahuldav (1) – taotluses on valikukriteeriumide mitmeid aspekte käsitletud ebapiisavalt ja/või selles on arvukalt nõrkusi.

- Rahuldav (2) – taotluses on valikukriteeriumide enamik aspekte käsitletud väga üldiselt ning selles esineb märkimisväärseid nõrkusi. Taotluse parandamiseks oleks vaja olulisi muudatusi ja täpsustusi.
- Hea (3) – taotluses on valikukriteeriumide enamik olulisi aspekte käsitletud hästi, ent esineb mitmeid puudusi. Mitmed olulised aspektid vajanuks põhjalikumat ja selgemat käsitlemist. Korralik, ent mitmete küsitavustega taotlus.
- Väga hea (4) – taotluses on valikukriteeriumide enamik olulisi aspekte käsitletud väga hästi ning võib esineda vaid üksikuid puudusi või küsitavusi. Soovitatavad oleksid vähesed muudatused. Taotlus on rahvusvahelises võrdluses konkurentsivõimeline.
- Suurepärase (5) – taotlus on silmapaistvalt hästi koostatud ning vastab valikukriteeriumide kõikidele alakriteeriumidele parimal võimalikul moel. Taotlus on rahvusvahelises võrdluses konkurentsivõimeline. Erakordselt tugev taotlus kõigis selle aspektides. Suurepärase hinne on erakordne ning vajab sellisena eraldi põhjendamist.

8. Teaduseetika ja andmehalduse hindamine

8.1. Taotluste hindamisel tuleb lähtuda järgmistest valikukriteeriumidest ning hindeid tuleb põhjendada. Põhjenduses tuleb juhinduda alakriteeriumidest. Igas valikukriteeriumis antud hinnangus võib ära märkida ka teised tähelepanekud.

Valikukriteerium	Alakriteeriumid	Hindeskaala
Teaduseetika, sh tippkeskuste tegevuste elluviimisega kaasnevad võimalikud eetilised riskid <i>Seda kriteeriumi hindab ainult teaduseetika ja andmehalduse komisjon</i>	1. Kas taotluses on piisavalt, hoolikalt ja asjakohaselt hinnatud ja kirjeldatud seda, kas projektis tõstatuvad teaduseetika küsimused (nt inimeste osaluse ja loomadega seotud küsimused; soolise, vanuselise, kultuurilise jmt mitmekesisuse küsimused; poliitilised, usulised, ühiskondlikud, ajaloolised ja teised tundlikud teemad; loodusliku mitmekesisuse säilitamine, keskkonnaalne sekkumine jne)? 2. Kas taotluses on kirjeldatud tegevuskava, millest juhendatakse teaduseetika juriidiliste nõuete tagamisel (nt eetikakomitee kooskõlastus, konkreetsed uuringuprotokollid jne) ja selgitatud, kuidas neid nõudeid projekti jooksul täidetakse? 3. Kas taotluses on piisavalt, hoolikalt ja asjakohaselt käsitletud võimalikke teaduseetikaga seotud riske, mis võivad projekti jooksul tekkida (nt tõendid ja autorsuse küsimused, andmete ja intellektuaalomandi omandiõigus jne)?	Sobiv, sobiv tingimusega
Teadusandmete haldamine <i>Seda kriteeriumi hindab ainult teaduseetika ja</i>	1. Kas taotluses on piisavalt, hoolikalt ja asjakohaselt kirjeldatud teadusandmete haldamisega seotud küsimusi, sh andmete kogumist, dokumenteerimist, säilitamist ja varundamist, avaandmete reegleid, repositooriumi valikut jne? 2. Kas taotluses on kirjeldatud tegevuskava, millest juhendatakse andmehalduse juriidiliste nõuete tagamisel (nt tundlike andmete	Sobiv, sobiv tingimusega

<i>andmehalduse komisjon</i>	kogumine, haldamine, säilitamine ja hävitamine; valdkonnaspetsiifilised andmekaitse nõuded jne) ja selgitatud, kuidas neid nõudeid projekti jooksul täidetakse?	
------------------------------	---	--

8.2. Mitteeristavate hinnete tõlgendus :

- Sobiv – puudusi ei esine; esineb mõningaid puudusi või küsitavusi; teaduseetika ja/või andmete haldamisega seotud projekti tegevuste paremaks korraldamiseks võib komisjon anda soovitusi või teha ettepanekuid.
- Sobiv tingimusega – esineb olulisi puudusi teaduseetika ja/või -andmete haldamisega, tagamaks projekti elluviimise kooskõla teaduseetika ja/või andmete haldamise nõuetega, teeb komisjon valikukomisjonile ettepaneku seada tingimused, mida projekti juht ja asutus on kohustatud toetuse saamisel täitma.